

nas ništa drugo ne može i neće obavezivati: bez obzira šta se u međunarodnim forumima odluči, Srbija će se držati slova svog najvišeg akta.

Razume se, može se primetiti da pravne norme imaju smisla samo ako predstavljaju obavezujuća pravila ponašanja, te da će u slučaju međunarodno-pravne formalizacije nezavisnosti Kosova ova norma ustava Srbije biti jednostavno nesprovodiva, odnosno da neće imati nikakvog pravnog značaja. Reč bi bila o deklarativnoj odredbi, kakve nisu nepoznate u ustavima. Najbliža analogija je ona iz Osnovnog zakona Savezne Republike Nemačke, gde je u preambuli zapisano da je najviši akt donet i u ime onih Nemaca "kojima je bilo onemogućeno učešće", pri čemu je "celi nemački narod" pozvan da "slobodnim samoopredeljenjem ostvaruje jedinstvo i slobodu za Nemačku". U članu 23 piše da se Osnovni zakon "privremeno" primenjuje samo na teritoriji Savezne Republike, te da će "u drugim delovima Nemačke on stupiti na snagu nakon njihovog prisajedinjenja". Valja, međutim, primetiti da su ove formulacije nemačkog ustava sročene na način koji doduše izbegava priznanje druge nemačke države, ali istovremeno prihvata njeno postojanje i kao faktičku i kao pravnu realnost. Postoji još jedna prividna sličnost između nemačkog i srpskog slučaja, koja opet krije jednu dublju razliku. Reč je o problemu demokratskog legitimiteta ustavotvornog postupka. U oba slučaja lako je uočiti legitimacijski deficit, koji proizlazi iz neučestvovanja građana i društvenih organizacija u procesu pripreme najvišeg akta. Takođe, u oba slučaja reč je o političkoj odluci da se ustav pripremi na nedemokratski način. Ali, kako razlozi za ovakvu odluku, tako i odnos prema problemu demokratskog deficita bitno su različiti, i ne mogu se pripisati samo različitim istorijsko-političkim kontekstima. Vlasti u Srbiji odbijaju prigovor legitimacijskog deficita tvrdnjom da je učešće demosa u procesu pisanja ustava tek 'ostatak titoističkog nasleđa'. Prateći njihov diskurs, lako je zaključiti da će – ukoliko bude usvojen na referendumu – ustav spremno biti proglašen demokratski legitimnim dokumentom. Situacija u Nemačkoj je bila, a i danas je, bitno drugačija. Vojni guverneri sila pobednica doneli su 1948. godine odluku da se u zapadnim okupacionim zonama bivšeg Trećeg Rajha formira ustavotvorna skupština sa zadatkom da donese 'demokratski ustav federalnog tipa', u skladu sa unapred definisanim obavezujućim uputstvima. Ustav bi bio usvojen na referendumu. Nemački političari u zapadnim zonama odbili su da prihvate ovakvu odluku, poglavito zato što nisu bili spremni da daju demokratski legitimitet aktu koji će formalizovati podelu Nemačke na dve države. Oni su zato insistirali na demokratskom deficitu ustavotvornog postupka, što su saveznici na kraju prihvatili: ustav neće usvojiti ustavotvorna skupština, nego Parlamentarni savet sastavljen od predstavnika zemaljskih parlamenata; za njegov stupanje na snagu neće se tražiti referendum, već samo ratifikacija od strane zemaljskih parlamenata; konačno ovako nelegitiman najviši akt ne može se zvati ustav – zato Osnovni zakon.

Predlog iznesen u srpskoj skupštini je drugačiji. Formulacija o Kosovu kao sastavnom delu Srbije, ako se usvoji, funkcionisaće kao simbolička deklaracija lišena pravnog značaja za sve u svetu, izuzev za samu državu Srbiju. Država Srbija imaće izbor: ili će i sama ovu normu tretirati kao deklarativnu, ili će doneti odluku da joj priđe kao istinskoj pravnoj normi koja zahteva poštovanje. Poštovanje ove pravne norme biće moguće samo na jedan način: kao odluka o prekidu svih političkih i pravnih veza sa svima u svetu koji prihvataju nezavisnost Kosova. Ukratko, poštovanje ovakve norme bilo bi jednako odluci o samoizolaciji zemlje. Nenad Dimitrijević predaje na Katedri za političke nauke na Centralnoevropskom univerzitetu u Budimpešti. Bavi se ustavnom teorijom i političkom teorijom (političkim legitimitetom i tranzicionom pravdom).

Ustav kao državna tajna.